

ИЗЛАЗИ
ушорником, четвршком
и недељом

ЦЕНА:
за 1 месец 1 динар
или 1 круна

Претплату примају све поште у
Србији и иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати:
ШТАМПАРИЈИ
ПАВЛОВИЋА И СТОЈАНОВИЋА

Неплаћена писма не примају се

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У ДУБРОВАЧКОЈ УЛ. БР. 9

БРОЈ 10 ПР. Д.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. Д.

ЗА ТРЕНУТНУ СРЕЋУ

(СИГРИД КАНЕР)

Ој славују, ал' је песма кратка,
Што груд твоју испуни свом моћи,
И одјекне, умилна и слатка,
Као санак премалећне ноћи!

Ну ма да се тек за тренут вине,
Ипак уздах из груди ми мами:
За песмицу, за срећу што сине
Ја све дајем па и — живот сами!

С. С. Мијалковић.

„ЦИГАНЧЕ“

ИЗ ЗБИРКЕ „СИТИ И ГЛАДНИ“

— Јанко М. Веселиновић —

(НАСТАВАК)

XXVIII

Сама г-ђа управитељка опремаше Паву за представу. Собом је чешљала њене дуге, црне косе и китила разним позоришним накитима, дивећи се њеној лепоти. Пава је седела пред огледалом као у неком заносу од страха и стрепње. Лака дрхтавица подузимаше је да јој већ зуби почеше цвотати.

— Не бојте се, дете моје! Немојте се ничега плашити! То је сваком тако у почетку; а чим изиђете на позорницу и проговорите прву реч — онда ништа!... И ја сам тако исто! Чекајте, да вам лепо наместим овај накит на глави... Тако!... Сад само још овај цвет!... Ох, ала сте лепо! Залудићете публику!... Ходите да видимо има ли публике.

И узе је за руку па је поведе на позорницу, која беше застрта неким ћилимом. На позорници се беху искупили глумци обучени и маскирани. Неколико њих стојаху крај завесе провирујући кроз једну рупу на завеси. Кад им ове две приђоше они се склонеше. Управитељка провири па се окрете Пави.

— Гледајте, шта је света!

Пава провири и виде масу глава.

— То је дивно! Ви сте срећне руке.

Она ништа не одговори. Осећала је само како јој крв јури и од силне навале чисто се згущњава у жилама. Сва лица око ње изгледаху некако необична, чудновата....

— Дајте знак! — рече управитељ.

Звонце зазвони. Један цигански оркестар поче свирати некакав марш.

Управитељ јој приђе.

— Тако! Па ви сте дивна! Просто очараћете публику!

Онда се окрете и стаде наређивати нешто....

Музика стаде. Управитељ викну:

— С позорнице!

Сваки побеже на своју страну, а управитељка повуче Паву за собом. Звонце зазвони. Завеса се диже и управитељ изиђе пред публику, поклони се и рече правим глумачким патосом:

— Јавља се поштованој публици да ће улогу Вукосаве играти г-ђица Милојковићева место г-ђе Грговићке, која је, из не знам каквих разлога, отказала своје суделовање у представи.

Звонце опет зазвони и завеса се спусти, да се после неколико тренутака опет дигне....

Кад је на сцену изишла Пава ништа за се знала није. Запахну је нека врућина и смрче јој се пред очима. За тренутак јој се свеза језик, али је опомену управитељка која с њом имађаше сцену. Падоше јој прве речи из улоге на памет и она их поче изговарати уздрхталим, али веома пријатним гласом, што је веома лепо утицало на публику те је с пажњом слушала. Кад је Бранковићка ошамари, она се истински заплака, а та природност донесе јој аплауз....

По свршеној сцени сви јој честитаху почев од управитеља и управитељке; чак дођоше и нека господица из публике да се познају с њом и да јој честитају.

— Ванредно, г-ђице!

— Помислите само, да до сад није на позорници била! — рече некако поносећи се управитељ. Окупише је питањем са свију страна. Она је одговарала једно те једно: да је из Београда и да је сироче.

Позваше их после представе на вечеру, разуме се и Паву с њима, што управитељ прими од свег срца.

Пава се мало окуражила. Друге сцене ишле су много боље.

— Та ви ћете бити глумица првог реда! — рече јој глумац што је играо Обилића.

По свршеној представи она свуче оно одело, што јој управитељка беше позајмила, а ова је поучи и како се »декламује«. Кад је била готова она обуче своје руво и изиде с управитељком у публику која се беше скоро разишла. Радознали погледи беху на њу управљени; она је чула шепат: »то је она!... То је она!...« и ишла кроз онај свет у неком чудном расположењу што се мешало с поносом и скромношћу, па чак и са нешто стида.

За столом их очекиваху све млади људи. Све се диже на ноге, кад оне дођоше, те им дадоше, почасно место.

Сад отпоче представљање. Беху то махом млади трговци и чиновници. Оно поштовање што јој указиваху годило јој је. Она се снебивала у толикој ненадној срећи, а у срцу подаваше јој се све више и више.

Дође и управитељ, и отпоче вечера. И ако није цео дан ништа окусила, она опет не беше гладна. Тим више осећала је жеђ. Толике услужне руке ставише јој се на расположење да је напоје специјалитетима смедеревским.

После неколико чаша њу обузе неко расположење, одреша јој се језик и она поче разговарати. Разговор је био махом празан, али је тек разговарала.

Отпоче песма. И она стаде певушити; замолише је да отпева коју песмицу. Пошто није знала никакве друге сем оних што је од оца научила, она поче певати старе песме, али им даде толико душе, да се друштво раздрага.

— У здравље уметнице! — викну један.

Громко »многаја љета« одазва се на његов узвик. Здравнице се стадоше ређати једна за другом, све китњастаја за китњастом; у свакој беше њено име обасуто најлепшим придевима...

Слава је занесе и однесе као вихор.

XXIX

Као манита предаде се том животу. Он јој се ослади; она чак бегаше и од мисли која би је потсетила на њен некадашњи живот; бежала је од сама себе. Зато се вазда кретала у друштву. Вечери и ноћи проводила је пијући и певајући а дане у разним излетима по околини, то с овим то с оним. Њено скромно руво заменила је давно најпомоднијом тоалетом.

Она је била права глумица, али нико није то у њој поштовао, нико то од ње није изискивао; могла је играти како хоће, могла је да ни речи на позорници не проговори, опет би брала лаворике.

Оно што је она имала, оно чим је она опијала и заносила не имаћашу друге, не имаћашу у себи њене моћи и њене дражи.

А она је просипала своје дражи као распикућа, нештедимице, мислећи да тога неће никад нестати. Није гледала ко је, није се тицала њу личност — предала се она матици која ју је дохватила и јурила бесомучно у своју пропаст.

Пила је сва пића, пила бесомучно; чак је у томе налазила и неке славе. Поносила се кад би ко рекао:

— С Павом си пио! Онда наздравље теби!

Била је богата, имала је и бацала је. Ни за што се није погађала, она је скупо плаћала сваку своју жељу....

Ноћи проведене у пијанству, умор, неспавање, силно трошење снаге, поче остављати трагове. Најпре кијавица, онда мали кашаљ, па све већи и већи, па онда промуклост — због које неколико дана не могаше изићи на позорницу — па катар — тек њено се здравље подрони. Она осећаше да не може више као што је могла....

Друштво се спремаше да остави Смедерево и да иде у Крагујевац.

— Хоћеш ли и ти, Паво? — питаху је њени пријатељи.

— Разуме се.

— А што не би остала овде?

— Шта ћу? Идем даље да видим; хоћу да проживим још мало. Ви сте сити мене, а и ја вас!

То је говорила онако преко рамена. Нико не би рекао да је то некадашња Пава.

То вече се приреди једна пијанка у част глумцима. Сви су били на окупу. Смедеревци хтедоше да се покажу, да омиле Смедерево.

Вечера је била изврсна, пиће још боље. Пило се, певало и наздрављало. Све беше одушевљено. Павиној раздраганости не беше границе. Она је пила сваку чашу на душак и певала песме нешто промуклим гласом али поливајући се сузама.

Све је одушевила.

— На својој ћеш ватри изгорети! — викину јој неко иза стола.

— То и хоћу!

— Молим вас, госпође и господо — рече онај — допустите ми да напијем појезији.

— Батали! — викнуше неки.

— Нећемо здравце!

— Али ја хоћу! Хоћу да напијем Пави!

— Живела Пава!

— Дакле....

— Живела! Живела!..

Пава се насмеја грохотом, па се тек одједанпут загрцну и закашља.

— Дајте јој чашу воде!

Она ману руком, дохвати из џепа рубац и притиште га на усне. Крв обоји рубац....

Сви пренуше и узбулише се. Управитељка је ухвати под руку.

— Хајдемо! — рече брижно.

Она пође послушно као дете, манувши крвавим рупцем на присутне у име поздрава.

— (НАСТАВИТЕ СЕ) —

ЗАБОРАВИ....

Заборави блесак, што те одевуд прати,
Немој да у варци мио живот кратиш,
У одсудном часу, знај да нећеш знати:
Да л' напред да пођеш? камо да се вратиш?!

Песник нема блага, он ти љубав нуди,
Љубав коју срце није могло скрити;
Заборави блесак и његова буди,
Љубав, то је срећа, — ти ћеш срећна бити!

Алексинац

Милорад М. Пешровић.

ЉУБАВНИЦИ

— МАТИЛДА СЕРАО —

Савршен љубавник

(ЉУЉИ КАРАЧИОЛО)

Лепа уста Магдалене Херц развукоше се и она зевну, а слабачак узвик оте јој се са усана.

— Шта ти је? — упита је Беатриче Албано пренувши се из мисли, у које се беше удубила.

— Сви мушки су глупи, — рече Магдалена, махнувши мрско руком.

— Све женске су неправичне.

— Глупи су и досадни су; досадни, преко сваке мере досадни, — додаде Магдалена гневно.

— Па што непрестаио водиш рачуна о њима?

— Та они воде рачуна о мени.

— Избегавај их; одели се од света.

— То ћу и учинити, — рече Магдалена, с потпуним убеђењем, окрећући своје дијамантско прстење.

За тим после кратког ћутања:

— Ни један човек није ни за шта.

— А ни једна женска не зна ништа — узвикну јој Беатриче, гледајући је својим крупним и озбиљним очима.

— Ти ми противуречиш само за то да ме наједиш, Беатриче.

— Не, драга моја.

— Ти презиреш мушке, као и ја, дубокомислена госпођо.

— Не презирем их; а ни ти их не презиреш.

— Како их ни ја не презирем? Моје је презрење

светско, шта више универзално, да не бих заборавила небо.

— Вараш се; не презиреш их, но их слабо или рђаво познајеш, то је све.

— Ти их познајеш мање но ја, драга моја доне Беатриче, која ниси никад хтела ни љубавника, ни удварача, већ си се одала раскошу, да будеш добродетељна.

— Ја нисам добродетељна, — одговори јој Беатриче, с благим осмејком на живахним и напућеним уснама.

— Не куни се, не куни се... — и Беатриче се још смешила, тако тихо, држећи беле руке на свиленим корицама неке књиге, коју беше у тај мах прочитала.

— Нећеш ме ваљда ти сад убеђивати како познајеш људе. Ја не могу никад веровати да си ти имала љубавника, — узвикну Магдалена Херц, одлучно махнувши руком.

— Цела је целната истина да сам имала љубавника, — рече Беатриче Албано, са свим мирно.

— Лажеш?

— Душе ми моје, имала сам љубавника.

Ја ти не верујем.

— Од воље ти, али је цела истина.

— Ти имала љубавника, ти тако кротка? Не, не. Никад то нико није знао.

— Одиста, нико није знао никад. Једна од особитих и великих заслуга мог љубавника била је та што је умео да чува тајну.

— Да чува тајну? Зар си ти могла да очуваш тајну? — питаше је Магдалена Херц све више се интересујући за њезину ствар.

— Дабогме. За нашу љубав знали смо само ја и он. Како ме је он љубио само за то да ме љуби, једино и искључиво да ме љуби, то је тражио да ја чувам тајну, а чувао ју је и он.

— И никада је није повредио?

— Никада.

— Ваљда сте се љубили мало времена?

— Три године, узајамно; али он је мене љубио још много пре.

— Ваљда сте се виђали ретко, те је тако тајна могла да се очува.

— Не баш тако ретко, драга моја. Шта више често; колико смо год чешће могли.

— Е онда... то је право чудо. Ја сам увек држала да тајне нема у љубави, — прогунђа Магдалена Херц.

— И ја сам пре тако мислила.

— И нашао се човек, који своју љубав није вешао о велико звоно, који је није шапућући саопштавао својим пријатељима и друговима?

— Нашао се; то је био мој љубавник.

— А је ли те љубио?

— Силно.

— Како знаш?

— Жена то види.

— Тако је. Јеси ли ти љубила њега?

— Неограничено.

— Је ли био леп?

— Није, но чак и поружан...

— Али допадао ти се.

— Пошло му је за руком, да ми се допадне.

— То је доста; био је врло леп. Је ли био млад?
 — Имао је тридесет и пет година?
 — То је, дакле, љубио дотле?
 — Он ми не рече никад ништа.
 — За што?
 — Из поштовања, мислим. Али ја га о томе никад не питах. Мени се више пута чинило да је то његова прва љубав.
 — Биће да те је варао.
 — Онда је умео да ме вара. Али ти треба да знаш, да прва љубав кад и кад долази врло доцкан.
 — То никада — рече суморно Магдалена Херц. — Је ли био љубоморан тај твој љубавник?
 — Мислим да јесте.
 — Мислиш да јесте? Зар не знаш?
 — Никад ми није приредио ни једну сцену; али био је љубоморан. То сам у извесним тренуцима читала у његовим очима; али одмах је долазио к себи.
 — Је ли био пријатељ твог мужа?
 — Није. Нити је желео да буде икада.
 — Јеси ли му ти то предлагала?
 — Ја? никада. Тако што било би ми одвратно.
 — Дакако, ти си увек била добродетељна, Беатриче.
 — Жена, која је имала љубавника, Магдалена, није добродетељна.
 — Та то и није био љубавник, већ анђеол!
 — Буди уверена, да је био човек.
 — Беше ли романтичан?
 — Љубио ме је.
 — Веома фантастичан?
 — Љубио ме је.
 — Веома страсан?
 — Љубио ме је.
 — Па шта је био онда?
 — Само човек. Заљубљен човек, ништа више.
 — Казала си све. Колико ти је писама писао на дан?
 — Два, редовно; кад и кад три.
 — А ти њему?
 — Ни једно.
 — Како то? Зар му ниси писала?
 — Он није хтео да му пишем. Бојао се за мене, бојао се да се писма не изгубе, бојао се да их какав лопов у његовој кући не украде.
 — Није хтео да му пишеш? То мушко створење није хтело ла му пишеш?
 — Дакако.
 — Ваљда те је љубио мало, — додаде Магдалена Херц, савладана својим скептицизмом.
 — Обожавао ме је; видела сам добро на њему, колико га је стојала његова жртва; гледала сам га више пута бледа и клонула и покушавала сам да га обрадујем једним писмом, али зебући као и он, то не чиних.
 — Та је љубав била тужна.
 — Да, више пута.
 — Веома тужна?
 — И сувише. Али љубав и није весело осећај.
 — Људи је кваре.
 — Можда, — рече Беатриче Албано, спустивши руке у крило.
 — А јесте ли били срећни?

— Срећни; у колико човек може да буде срећан.
 — Дакле нисте били најсрећнији?
 — Како хоћеш. Пресуди: два створења која се обожавају, која се разумеју потпуно, која живе у потпуној складности, која верују у љубав, која верују у живот... пресуди.
 — Па што ми онда причаш о тузи? Ви сте били пресрећни! — узвикну Магдалена Херц.
 — Ја мисли, — рече с тихим осмејком Беатриче Албано.
 Обе жене су ћутале. Магдалена Херц загледа се, удубљена у мисли, у ружичасти штит на лампи.
 — Беатриче, шта је радио тај твој љубавник?
 — Ништа. Љубио ме је.
 — Зар није играо карте, пушио, ишао у клуб, кладио се на тркама?
 — Ништа од свих тих ствари.
 — Дакле није се бавио ничим.
 — Бавио се тиме што ме је љубио.
 — По цео дан?
 — И по целу ноћ. Помисли да су тешкоће биле огромне, да је стрпљење морало бити неограничено а неограничена и смелост, да се прилика непрестано измицала, да је борба била огорчена... и да је он увек побеђивао.
 — Увек побеђивао?
 — Да, он је био снажан, стрпљив, озбиљан, мудар, смео, упоран; и све те особине долазиле су му од љубави и служиле за љубав.
 — Јесу ли опасности биле велике?
 — Врло велике. Он се није ни обзирао на њих. Био је човек који је веровао у љубав.
 — Како је мало људи који у њу верују!... — рече тужно Магдалена Херц.
 — А још мање жена. Ни ја нисам веровала. Видиш! Он ми је улио ту веру.
 — Ко верује, спасава се; али многи страдају.
 — За то што нису чули реч спасења; ја сам је чула.
 — Благо теби! А да се десио какав скандал, шта би чинила?
 — Били смо решени. Или би скандал био велики и онда бисмо умрли заједно; или би скандал био смешан, и тада бисмо побегли заједно.
 — Да умрете? Зар сте говорили о смрти?
 — Да, да, говорили смо о смрти, — рече Беатриче, тихим гласом, повлађујући главом.
 — И он је био готов да да живот за тебе?
 — Готов. А и ја за њега.
 — Јесте ли се заклели?
 — Рекли смо то једно другоме, сасвим једноставно, јер је и он био једноставан човек, драга Магдалена.
 — Кад и кад једноставност долази од префињене покварености.
 — Истина је, али шта мари то? Главни је последица, а не узрок. Врлина која се стекне вреди колико и природна врлина; вреди понекад и више.
 — Чудна теорија, али ми се не допада. Можда је твој љубавник био какав неваљалац, а хтео је да буде анђеолски створ.

— Не знам. Ја сам увек видела лепе стране, а никакo ружне.

— Је ли се претварао?

— Не верујем. Па, ако се претварао, и то је био доказ колико је његова душа била испуњена љубављу. Магдалена, Магдалена, тај човек немађаше ни један чин, ни једну мисао, која не би полазила од љубави и враћала се к љубави. У љубави је могао бити зао као какав злочинац и изгледати невин као какво дете; у љубави је могао бити прекомерно добар, али је могао доћи и до злочина.

— Ох, Беатриче, колико си га љубила!

— Колико, колико!

— Ниси га изневерила?

— Ја? Ја? Зар ме можеш питати тако што?

— А он, је ли он тебе изневерио?

— Никада, никада.

— Јеси ли поуздана?

— Поуздана.

— Ко ти је то казао?

— Нико: знам. Никад ме није изневерио.

— Која женска може бити поуздана?

— Ја.

— Па ипак... ниси га имала увек пред очима... били сте удаљени...

— Шта то мари!

— ...он је сретао друге жене... одсуство... време...

— Никад, Магдалена, никад. Тај човек био је мој, за све време док се љубљасмо, у потпуној складности, без и сенке неверства.

— Да ли је био хладан?

— Не, Магдалена.

— Је ли омаловажавао жене?

— Ни по што; поштовао их је и сажаљевао.

— Је ли их избегавао, можда?

— Боже сачувај; волео је бити у њихном друштву и непрестано их је окружавао деликатним поштовањем.

— Али за што те није изневерио?

— За то што је био веран.

— Апсолутна или релативна верност је немогућна, Беатриче.

— Можда, али ја сам је нашла.

— Колико година верности?

— Пет или шест.

— То ми се чини као нека бајка.

— Чини ти се, али је цела истина.

— Никад ти, зар, није био досадан тај узвишени љубавник.

— Љубих га. Није ми био одвратан.

— Па ипак... природа човечја је тако немирна... како то да једно другом не постанете досадни?

— Нисам имала кад, Магдалена.

— А за што?

— За то што се та љубав свршила, — рече Беатриче Албано веома тужним гласом.

— Ах! истина; свршила се. Та чудна љубав, што

беше створена од тајног обожавања, дубоког поштовања, тихих жртава, та ватрена и верна љубав, свршила се.

— Свршила се, — и Беатриче Албано покри руком очи, да би скрила своју бледоћу, своје узбуђење.

Магдалена Херц је погледа. Она је била добра срца и волела је своју тако озбиљну и тако нежну пријатељицу. Није се усуђивала да одмах прекине ту узрујаност. Узе јој руку и стаде је миловати.

— Каж ми како се свршила, мила моја.

Беатриче Албано је немо гледаше.

— Врло болно, је ли? Таква силна љубав, таква јединствена љубав... мора бити да си много претрпела?

— Страховито много.

— И ниси се утешила?

— Нећу се утешити никада, — рече Беатриче жалостивно.

— За што не плачеш малко? То би ти учинило врло добро.

— Плакала сам, у потаји, кришом, толико пута; али сузе ме не излечише.

— Каж ми, каж ми како се свршила, — рече умилно Магдалена Херц, мислећи да ће чути да ју је оставио.

Беатриче скупи снагу да говори; за тим рече:

— Он је умро.

— Шта, умро? — узвикну Магдалена.

— Да, — рече Беатриче, очајно ломећи руке.

— Доцније... пошто је љубави био крај?...

— Не, умро је у пуној љубави, умро у бујности и у ватри страсти, умро кад је сан био постао стварност и кад се стварност чинила привиђење, отргнут од љубави!

— Ох, сиромаш, сиромаш!

— Звао се Лујђи Карачиоло, — јецаше несрећна љубавница.

— Је ли му било жао умрети?

— Не; у почетку је изгледао да се мучи; за тим се разведрио. Говорио је да умире добро, без икаквих обмана. Обожавао ме је, благосиљао ме је, са самртничке постеље. Како је после постао леп, Магдалена...

И још дуго и дуго плакала је Беатриче Албано над том тако живахном и бурном успоменом у свом срцу. Магдалена Херц јој, ћутећи, брисаше сузе. На послетку сузе пресахнуше; али бољива жена остаде непомићна, и скрштених руку преко колена гледаше у празнину.

— Он је био и сувише потпун да живи и да љуби; морао је да умре, — рече Магдалена Херц, као да говори самој себи.

Беатриче је немо гледаше.

— А љубав је ствар непотпуна! — додаде Магдалена. — Непотпуна и бедна. Човек вреди више но осећај.

Беатриче Албано повлади главом.

с талијанског

Мух. Добрић.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ТИНАМУ

ЦРТИЦА ИЗ ЦАРСТВА ПЕРНАТЕ ЖИВИНЕ

Тинаму је тига кокошјег рода, коју су људи пронашли у пределима Парогуја и Аргентине, а има навике модерног женскиња, матера, на пример, мужјака да се стара за пилеж, а она се међутим проводи са другим мужјацима; мужјак и пилиће излеже и води их као квочка.

Хинерман, учени Шваба, који је у новинама читао да су некакви људи — тичари пронашли Тинаму, оде у њену постојбину. И он се занимао са пернатом живином, а и јео их је радо, па Бог би знао за што је донео собом и једног петла, швапског, јевропејског петла.

Много је пара Шваба утрошио док је набавио Тинаму, женку и мужјака, па пусти и свога петла међу њих. Петао, по јевропском обичају, то јест по правилима јевропске насеобинске политике, хтео је у почетку да уништи домородце, јер их је немилосрдно тукао у свакој прилици; али Шваба их је увек бранио, ваљда је хтео помоћу петла нешто друго да постигне, може бити да облагороди дивљи род Тинаму.

И заиста Тинаму, која има навике модерног женскиња, поче ашиковати са петлом кад насади мужјака домородца на снесена јаја, што је Швабу веома обрадовало. Али како се Шваба једног дана изненадио, кад је видео да и петао леже јаја! Дотерала Тинаму и њега на свој калуп, па домородац води излежене пилиће, а швапски се петао наругао на пригрева другу серију снесених јаја.

*

Поче Тинаму као да побољева, нешто се снујдила, невесела. Кључне у главу по који пут мужјака домородца и као да му каже: ти сад не би требао да си квочка. А на петла је погледала са одвратношћу, што се тако брзо потчинио њеној ћуди.

Забрину се Шваба, не зна јој лека; а Тинаму све више вене и све гледа кроз авлиску ограду у поље.

У томе и петао излеже пилиће, и Шваба се обрадује кад виде да су ови пилићи крупнији од оних првих, правих Тинаму пилића. А Тинаму мужјак више не квоча, израсли му пилићи, почели већ и да се туку и прескачу се као деца кад играју јеницајос, па их оставио да се сами о себи старају, као што то бива код пернате живине.

Кад су ови пилићи стали прирашћивати, наша Тинаму поче чешће да кљуца у авлијску ограду, као хтела би да провали, па да оде далеко, далеко. А Шваба се све више чуди шта се то с њиме збива, јер још не зна да Тинаму женке не маре за породични живот и само у слободи воле да живе, као на пример певачице, путујуће глумице, па оне што у циркусима скачу и томе подобно.

*

Једног дана, баш кад је врат провукла била кроз ограду и залуд се трудила да се дохвати слободе, приђе јој Тинаму мужјак и стаде јој говорити:

— Тинаму, сапутнице моја у ове ограде овде, ти видиш да смо у ропству и видиш да га се ослободити не можемо. Али свако зло има и своје добро. Кад би наш род Тинаму сав био заробљен и овако на парове у ропству подељен, то би било од велике користи за наш нежни пол, јер би Тинаму женке, као ти сад, биле ограничене само на једног мужјака свога рода, па би се навикле на домаћи живот, те се не би потуцале од једнога до другог да најзад скапљу самохране на свету, без последње понуде, без последњег загрљаја свога милог друга. Покори се судбини која те је снашла, помисли да је свој својему најбољи пријатељ, па презри и овог дошљака петла и сави се око мене, да се и у ропству лепа житка наживимо.

Погледа га Тинаму, чисто се загледа у њега, па јој се сад учини да петао са накривљеном црвеном крестом изгледа као вечна пијаница, а згади јој се кад се сети како се он оно сопљиће кад ашикује, па онда опет одмери очима колико је висока авлиска ограда и — шћућури се крај мужјака. Он је узе биштати, па јој завуче главу под крило и опружи се као да се топи од милине, а она стаде чепркати земљу ногама, од радости што почиње да живи правим животом.

Кад виде Шваба ову милошту, обрадова се и узвикну: Gott sei Dank!

*

Али се није обрадовао петао, него растури тиге Тинаму и стаде јурити мужјака по авлији да га бије; а може бити и да би га убио, да се није Шваба умешао и без предумишљаја пребио петлу једну ногу.

За време петловог боловања Шваба је правио опите са пилићима, па испече једно од пунокрвних Тинаму пилића и једно од оних што је петао излегао. Резултат се показао овакав: печење од пунокрвног пилета боље је било квалитативно, а печење од петловог пилета квантитативно. Онда Шваба зготови „ајмокац“, опет од сваке сорте пилета засебно, па постигнувши исти резултат ухвати рачун, да ће се пунокрвни Тинаму боље рентирати, те реши да петла закоље и од њега супу зготови, што је и учинио баш на дан стогодишњице француске републике, јер је и петао некакав републикански симбол.

Тога дана први пут се сложио материјализам са идеализмом, јер је петао, као сметња љубави наших Тинаму тига, са трговинско-економног разлога престао бити нарушитељем њиховог домаћег мира.

И тако буде са нашом Тинаму што је Бог казао: не бити јеј прељубодјеице, бившеј мужу иному.

Zoologicus societatis.

ТУРСКА СВАДБА

од
Е. Н. ВОДОВОЗОВЕ

Кад момак науми да се жени, онда најпре јави своју намеру матери, или ако ове нема — рођаци. Ова, дознавши од познатих јој жена за удаваче, које прилично полагају њенога сина, упути се девојачким кућама, па макар у ове никад није улазила. У првом сусрету, мати изговори само реч: „ђуруди“, што значи, да хоће да гледа невесту. Слушкиња, која је најпре срета радосно, потрчи и скида јој покривало с главе и ферецу. Домаћица, извештена о намери посете, одмах наређује кћери да се обуче у најбољу одећу и у целокупан сјај своје красоте, а сама потрчи гошћи у сусрет, и ако је можда никад није видела, нити о њој што чула, те је дочекује са највећим почастима и предострожношћу.

Обе матери посаде се, обично, на диван, воде празне разговоре, чине једна другој комплименте, докле год не уђе у собу девојка. Тада се разговор прекида, и младожењина мати погледом стане испитивати девојку. „Масхалах! Масхалах! (чудо Божје) узвикује гошћа, као бајаги поражена лепотом девојке. „Ах, госпођо, ваша кћи је дивна као месец! Какве су јој очи! Какве власи! о, масхалах! црне као смола! Та да је робиња, верујте, коштала би најмање сто кеса....“ Овакови комплименти сипају као из рукава, чак и у том случају, ако она није намерна узети ту девојку за свога сина.

Међу тим, девојка се стара да што грациозније учини поклон гошћи, затим јој прилази, узима крај одеће, те је љуби и одлази неколико корака назад, како би јој дала прилику, да је се нагледа.

Ето тако мати обилази сваку девојачку кућу, обећавајући свуда, да ће сутра доћи с повољним одговором.

Кад се већ предлог учини и пристајак добије породица младожењина шаље на дар невести: сребрну кутију, огледало и још неке туалетске ствари. Невеста даје уздарје: кутије за дуван, шалове, подвезе. На неколико дана за тим младожења шаље оцу невестином суму новца, као откуп за њу. Пређе су те суме биле повелике и могле су бар осигурати жену, кад је напусти муж; сад и најбогатији младожења не шаље више од 3000 динара. Ти новци сада се обично утрше на свадбену гозбу.

Турци држе свадбу за најсрећнији дан у животу; зато се сваки отац стара да је проведе с највећом галамом и сјајем и зато ће бацити и последњи марјаш. Тај дан најрадосније дочека сама млада, којој су у харему непрестано распаљивали уобразиљу причама о накиту и драгом камењу, чиме ће се украсити у свадбени дан.

На осам дана после просидбе врши се брачни савез. Та церемонија нема религијског значаја, јер се брак по мусломанском закону и не сматра као религијски обред, већ као грађански договор. — Младожења шаље у дом невестин свога повереника са двојицом сведока. Млада такођер позива сведоке и имама. И кад се искупе сви, онда устају и један од сведока младожењиних на глас, лагано и свечано чита, како Хасан-ага, или Мухамед-ага жели узети себи за жену Фатиму, кћер Раци-

Улем-Ефендије. Ову изјаву понавља три пута. После тога имам долази на полуотворена врата од харема и пита девојку пристаје ли на брак. Ова кроз кључаоницу одговара неколико пута „да.“ Ето то је сва церемонија. Брачни контракт уписује се у књигу, утврђује потписом имама и сведока и сви одлазе својим кућама.

Затим наступа свадбени пир. После подне младожења долази младиној кући, на којој су сва врата широм отворена за све, који желе видети свадбу. Он се пење уз степенице харему и на мах застаје. Ту излази пред-а-њ човечја фигура огрнута у златоткану хламиду, на лицу јој густа црвена копрена. Та фигура је невеста, коју младожења узима за руку и води у собу, у којој је намештен диван престо, под лепим балдахином од ружичаста тула, свиле, или кадифе. Младожења подводи невесту престолу, посади је на исти, па се затим дубоко поклони и одлази у друге собе да пирује са друштвом.

Чим младожења изиде из собе, у ову навали грдна светина, онајвише непознате жене, да виде младу и дарове. Овака посета је најсветија обавеза за све породице, у којима су биле, или имају бити свадбе. Свака жена са улице, без церемоније, улази у кућу невестину, застаје пред престолом, загледа младу од пете до перчина и јавно чини примедбе о њеној физиономији, туалети и т. д. и т. д. Затим се прегледа до ситница балдахин и мираз. Дарови су изложени на столовима, ограђеним решетком, да нико не би могао рукама ништа додиривати.

Кад се свет разиђе, млада силази с престола, на коме је седела као кин два, три сахата, па одлази гостима.

Пир иде бујно и весело, докле се сви до последњега не изопијају. Најпосле, око 8. сахати имам чита молитву, после које младожења одлази жени својој. У тај мах, са свих страна јурише на њ другови и бију га песницама; то се чини у намери да га сачувају од урока и изагнају на свагда досаду из срца његова. Он бежи у харем, на вратима којег стоји евнух са буктињом у руци. На сред собе стоји млада још огрнута густим велом; он јој прилази и скида вео. У исто време улази у собу једна баба и заповедничким гестом показује му на ћилим, што значи да овај треба најпре да захвали Алаху, за срећу што му је послата. Понекад се деси да Турчин злобно подвикне: „зашто да му захвалим?“ и он, ако му се жена не допада, прогони бабу, а жену стане грдити, на пасја кола. И од тога часа млади Турчин већ почиње мислити, како да се одвоји од жене. Претрпи се два-три месеца и онда се разводи.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Скупоцен претен. Јозуа Бос прозван „добри“, имао је велику воденицу, и од једног воденичног камена одбије он једно парче, опточи га златом, и метне у један претен; кад су му се многи због тога подсмевали, он им је одговорио: Овај ме претен не стаје више од неколико форината, али ми зато годишње доноси иљаде, а

ваше драго камење кошта вас пљаде, а не даје вам прихода ни једну форинту.»

Пут к срећи. У несигурном добу за време краља Карла I енглеског, једна девојка са села дође у Лондон, да тражи службу. Не могав нигде наћи, била је задовољна кад је код једног пивара нашла да му пиво износи. Девојка је била врло лепа, и пивар је посматраше, и видева да је њено понашање беспрекорно, он се ожени њоме. Али на скоро умре, и млада удовица остаде са знатним имањем, она остави радњу, и повуче се у приватан живот, због новчаних прилика, морала је да тражи вештог адвоката, и препоручише јој Хајда, доцније грофа Кларендона, и овај видећи младу удовицу са великим имањем, понуди јој своје срце и своју руку, коју она прими. Из овог брака роди им се кћер, која је доцније била жена краља Јакова II, а мајка Марије Орлеанске, и Ане Данске. Ма да је ово чудновато, ипак је историјски факат.

Где је срећа? Где је срећа, где је она?!

Сви људи траже срећу... Јуре стрмоглавце, смеју се и горко плачу. Сви одреда само о једноме мисле, како ће срећу наћи?!... Ево, ево је, и тек што се учини као да је већ у рукама и одједном — само маштаније!

У богатству, у новцима је срећа, јесте?! Па зашто богатши ипак горак живот проводе? Често у кривињари сиромаша више веселости него у украшеним палатама богаташа!...

Где је срећа, где је она?!

У људској љубави, или у женској милости?! Ах, како је пролазна та љубав! Тек време тежином својом додирне тело човечје, боре нашарају лице и седе власи, обележе године, — и лепоте већ нестаје? И женска љубав без лепоте не заноси нас! »Старац«, »баба« — то су речи близу гроба.

Где је срећа, где је она?

Наука — срећу може дати, па уметност и вештина?! О, само је једна утеха у њима за оне који верују у моћ њихову!... Док је памет свежа и осећаји чисти, наука нас теши, уметност, вештина, појезија заноси — али само све ближе гробу, и сви ови сфинкси што обујме душу престају заносити нас!...

Где је срећа, где је она?!

У страдањима људским, у крсту?! Али то је којешта! Нико тих мука неће!

Да ли је истина, увек таква?!

Пред нама је мајка са одојчетом на грудма. Разбојник се ноћу привукао к њој, подигао је већ и нож да убије одојче. »Не дирај га, ја те молим! Ако си жељан крви, уби мене, дете ми поштеди.« Разбојника тако моли мајка.

Ето крста и ето љубави! У томе је срећа!... Ово је дражије од живота.

Шта је то музика? Марко Твен, као што је познато, одиета је један од највећих хумориста, његова одредба музике најбоље показује његов хумористичан таленат, који се заслужно преузноси у Новом Свету. Ето тог његовог хумора о музици, који је тако здрав и неусиљен.

„Музика — вели Твен, — представља собом шум, који

производе људи на инструментима и другим оруђима мучења.»

Људи, који су за себе створили занат од тога шума, зову се музиканти: кад их се повише накупи, онда према произведеном шуму, називају се или оркестром или бандом; поједине музиканте, ако су са дугом косом, бледи, интересна лица, називају виртуозима.

Марко Твен, даље каже, да у садање доба постоје три врсте музике: немачка, талијанска и француска. »Немачку музику, — препоручује Твен, — треба слушати богобојажљиво и усредсређено. При том треба што је могуће више метнути у уши фате. После тога може се заспати и, људи ће мислити, — ако само не будете хркали (што би било страховито), — да сте очарани музиком. Слушајући талијанску музика, можете извући фату из ушију, али морате не одобравајући климати главом због тога, што је пуна мелодија, а мелодије су сад досадне као и талијанска музика. Што се тиче француске музике, њу слушајући не морате се разговарати, јер све француско одликује се лакомисленošћу а о томе се не говори у обичном друштву.»

Најзад треба приметити да су се многи чувени људи разних времена одликовали непријатељством према музици. Један од чувенијих »мелофоба« био је Бомарше, који је одредио музику овим речима: »Оно што не вреди говорити, пева се.« Теофил Готје назвао је музику »најкупљим шумом.« Фонтен је једном изјавио, да не може да разуме три ствари: игру, женскиње и музику. Наполеон I тврдио је, да му музика растројава нерве, и ако су по његовој наредби, војни оркестри сваки дан свирали испред болница »ради повећања храбрости рањеника«. Наполеон III са највећом муком подносио је музику. »Зар моји сликови — говорио је он, — не звуче тако лепо, да се не би могло проћи без тог непријатног шума?«

Нервозним људма препоручују сада париски ауторитети са свим прост лек: лежање у постељи без прекида. Др. Манки, управитељ завода Св. Ане за умоболне, био је први, који је то средство употребио. Од тада се све више ширило, те се сада особито радо употребљава за нервозне болести. Неки генерал, који је поводом Драјфусове афере постао веома нервозан, потпуно се излечио, пролежавши четири недеље у постељи. Тако бар његов лекар приповеда. При том је лечење, како генерал каже, било врло пријатно. Он је смео да пуши, своје пријатеље да прима, чита, пише, једе, пије, у кратко: он није био у својој слободи ни најмање ограничен, већ само што је морао остати у постељи. Генерал тврди, да је он дневно спавао четрнаест сати и да се после сна необично јаким осећао. То лечење је у овај час у највећој моди, особито код нервозних дама, које сад у друштву својих пријатељица пију у вече чај у постељи. За те даме, што леже због нервозности у постељи, кроје се већ нарочите тоалете

